

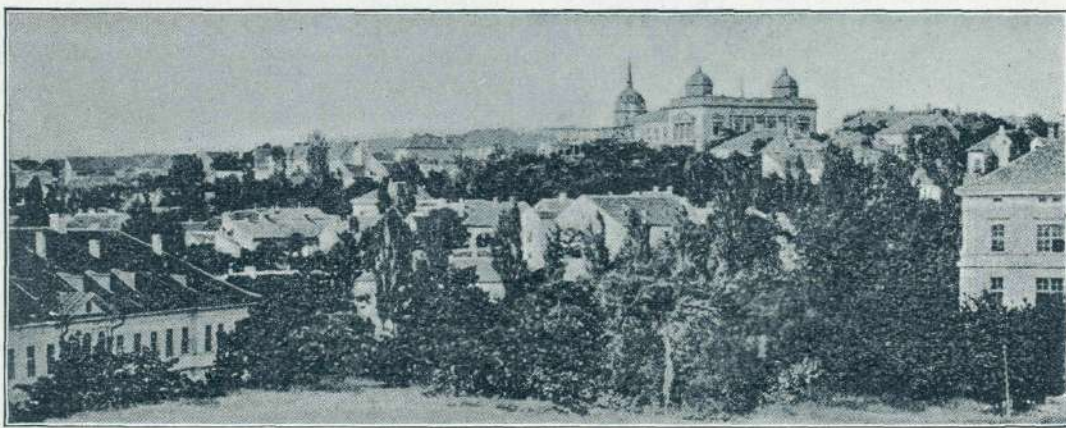
— i zakukala, zajaukala, kao što nigda još nije... Zajaukala nad sobom, nad Janošem, nad životom svojim...“ Tako je završil pisatelj svoju povest o tej mučeniški, krotki ženi. — V povesti „Sirota“ upoznamo drugo ženo, Kristo, katera se je nekoč pokazala v hiši nekega Kreša, hudobnega človeka, kateri je pil in kradel. Kako je prišla ona v hišo, nam pisatelj kratko pove: „dopala se ona Kreši — i jedne subote na večer, kad se na pustari posao svršio, uhvatio je on nju za ruku i doveo svojoj kući, da mu bude žena.“ V taki hiši seveda ni moglo biti sreće in božjega blagoslova. Kreša je pil in ženo tolkel in ubil bi jo bil, da je niso drugi obranili. Kreša je umrl v zaporu, a Krista je već let samovala in hodila na delo, dokler je ni naposled kosec Joško, na sličan način kot Kreša, dovedel v svojo hišo. No Joško je bil delaven in trezen človek,

ga bode morala vzeti, a ko se dan poroke vedno bolj približuje, hoće se še enkrat razveseliti v kolu. Pisatelj nam je lepo opisal kolo, pri katerem je mirna narava Evina kar naenkrat vzklopela, a ona čeravno zaročenka, ljubkala se z nekim orožnikom. „Sutra dan sve je selo znalo o Evki, — sve selo brujilo... Došla je i treća nedjelja, — Evka se i treći put navijestila, — a u srijedu — te treće nedjelje — svatovi su bili — Evkini svatovi — Evka se udala.“ Kakor je Evka v početku simpatična prikazen, tako se na koncu odvrčamo od nje.

Pisatelj je brez dvojbe lep talent, ali bi svojemu narodu veliko več koristil, če bi poiskal v narodu, katerega tako dobro pozna, drugih motivov, kateri bi blažilno delovali na čitatelja. Saj tudi takih ne manjka!

J. Barlè.

POGLED NA BELIGRAD S KONAKOM V OZADJU.

ljubil je Kristo in izpolnjeval vsako njeno željo. Dobila sta sinčka, kateri je bil slaboten in pokažen, ali ljubila sta ga oba in le za njega živela. No prišel je prvi udarec: Joško je umrl, a za njim tudi sin, in Krista je ginila in ginila in umrla od žalosti. Vem, da se v Sremu, kjer je toliko raznega sveta, najdejo taki slučaji, vendar povest ne bi prav nič izgubila, če bi pisatelj napisal, da se je Krista cerkveno poročila s Krešom in Joškom. Čemu take žalostne slučaje posebe omenjati? — V tretji povesti, „Udala se“, opisuje pisatelj Evko Matičevo iz bogate kmetiške hiše, katera bi se rada možila, pa ne more najti pravega moža. Siromaka noče, a iz boljih hiš ne pride oni, kateri bi bil po njenem srcu. Čas poteka, vsi se čudijo, da se ne omoži, dokler se naposled ne odloči za bogatega, ali slaboumnega Aleša Čolakića. Ne ljubi ga, boji se trenutka, ko

Rad hrv. učiteljskih društava. — Vel. 80, str. 155. — V tej knjigi je opisano delovanje hrv. učiteljskih društev. Vsakdo mora priznati, da so hrv. učitelji v teku malo let mnogo storili. Čeravno so v slabih gmotnih razmerah, vendar so navdušeni za svoj stan in v lepi slogi, z malimi sredstvi sezidali zavode in utemeljili društva, katera vsakdo občuduje. L. 1901. je preteklo trideset let, odkar je, utemeljen „hrv. pedagoški književni zbor“, da širi strokovno in občo naobrazbo med hrvaškim učiteljstvom in pospešuje interese ljudske šole in učiteljstva. L. 1871. se je namreč dogovorilo nekoliko zagrebskih in zunanjih učiteljev pod vodstvom pok. Ivana Filipovića, da bodo izdajali „pedagoško knjižnico“, katera bode preskrbljevala učitelje s strokovnimi in drugimi knjigami. Sestavili so pravila, katera je vlada 4. avgusta 1871. potrdila. Za društveno glasilo

so si izbrali „Napredak“, katerega je učitelj Škender Fabković že od l. 1859. izdajal in brezplačno prepustil društvu. Že l. 1873. je začel „zbor“ izdajati list za mladino „Smilje“, ki ga je urejeval Venceslav Mařík. Članovi zbora sestavljali so tako potrebna „Berila“, a l. 1877. je izdal Štefan Basariček „Kratko izkustveno dušoslovlje“, prvo knjigo te stroke v hrv. književnosti. L. 1878. so počela javna predavanja, a začela je izhajati tudi „Knjižnica za mladež“, v kateri je izšlo mnogo prav lepih knjig za mladino, izvirnih in prevedenih. L. 1880. je napisal Štefan Basariček prvi del „Pedagogije“, s katero je utemeljena hrv. pedagoška književnost, l. 1882 drugi del „Opće Obukoslovlje“, a l. 1884. tretji del „Posebno obukoslovlje“. Tega leta so učitelji utemeljili tudi „Savez hrv. učiteljskih društava“, kateri je združil v vzajemno delovanje vsa učiteljska društva. Da je društvo lepo napredovalo, pričuje to, da se je 13. maja 1888. pozidal temeljni kamen hrv. učiteljskemu domu, kateri je bil 6. septembra 1889. slovesno posvećen in odprt, da bode ognjišče vzajemnega delovanja hrv. učiteljev.

Zbor je izdal do danes 119 knjig za učitelje (všteta sta tudi lista „Napredak“ in „Domaće ognjište“) in 81 knjig za mladino (všet je tudi list „Smilje“), a v zboru so vzrasla društva: „Savez hrv. učiteljskih društava“, kateri je reprezentant vsega hrv. učiteljstva, „Učiteljska zadruga“, katera podpira učiteljske sirote, „Hrv. učiteljska pripomočna i posmrtna zadruga“, katera deli podpore članovom učiteljskega stanu v bolezní, nesreči in smrti, in „Hrv. učiteljska štedovna i predujamna zadruga“, katera sprejema denar na obresti in ga zopet posojuje. Vsa ta društva uspevajo zelo dobro in so prava dobrotja za hrv. učiteljstvo. Razen tega so si sezi-dali hrvatski učitelji l. 1893. tudi „učiteljski konvikat“, kjer se vzgajajo zelo ceno otroci hrvatskih učiteljev, a l. 1901. odprli „školski muzej“, v katerem je bogata zbirka strokovnih učil ki kažejo napredek hrvatskega šolstva. Delovanje vseh teh društva in institucij je opisano v knjigi: „Rad hrv. učiteljskih društava“, pa bode ta knjiga marsikoga zanimala, a ob enem prepričala, da vztrajno, složno delovanje, če so tudi mali pripomočki in sile, obrodi lep sad, s kakršnim se lahko ponaša hrv. učiteljstvo.

Janko Barle.

Dr. Velimir Deželić: **Zvuci iz katakomba.** Zagreb 1902. Tisak Antuna Scholza. — Krasno zbirko lepih pesmi je izdal pod tem naslovom hrvatski pesnik dr. V. Deželić.

To so res zvoki iz katakomb, polni žive vere, kršćanske požrtvovalnosti, idealne ljubezni do večne resnice. „Lidijina ruža“ nas uvaja v ta mistični svet. Cirkus je napolnjen s krvoločnim občinstvom. Lidija ima na izbero, ali vzame mladega Patricija, ali pa umre grozovite smrti. A ona brez strahu odgovarja:

Već čujem glasbu našeg divnog raja
i elizijski vidim gaj već cvjetni.
Već himne svete mojoj duši ore,
na sunčanim se kol'na dragi vozi,
kristalne vidim njegove već dvore,
pred njim se u prah ruše krivi bozi.
O biedni mladče, što je tvoje blago,
no sitni prašak prema ovom sjaju?
I sto put mriet bi za nj mi bilo drago
u strašne smrti lednom zagrlaju! . . .

(Str. 7.)

Preden jo raztrgajo divje zveri, vrže iz arene Patriciju, katerega vidi med poslušavci, rožo:

Sa mojih grudih ova ruža biela
nek dar ti bude mojeg blagoslova! . . .

(Str. 8.)

Ona promine, on pa shrani rožo. In čez nekaj let vidi ljudstvo v cirkusu zopet kršćanskoga junaka — Patricija:

I vidi puk, gdje smješka se u mucu,
i vidi puk, gdje k ustnam ruku pruža:
Sa krvlju svetom njegovom u ruci
orosila se — Lidijina ruža.

(Str. 10.)

Zdaj sledé „Pesmi neofite“. Notranja borba med pogansko strastjo in med kršćansko resnico se končuje z zmago milosti:

Grobovi stari, trošni idoli,
duh je sad moj kô klisura čvrst.
Na piramidu prošlih je boli
stavio sveti Spasa svog krst.

(Str. 20.)

Trinajst krasnih pesmi „U katakombama“ opisuje bogoslužje preganjanih kristjanov:

Njihov je lovor u vjeri, njihov amanet u boli,
njihovo oružje silno: jakost i nada u Kristu,
koji je učio prvi svi ljudi da su si braća
i da nad ovim se svetom vječita uzdiže ljubav.

(Str. 25.)

Dramatični prizor „Ad metalla damnati“ opisuje trpljenje kršćanskih sužnjeva v rudokopih. Žal, da je ta „uzkrsna slika“ le fragment. Lepo je zbral pesnik svoje modroslovne nazore v sklepni pesmi „Palingenezija“. Blodil je v modernih zmotah. Mikal ga je novodobni buddhizem:

Meni jače sjao mudrac Sakja Muni...
Gdje po Gangu vjetar talasima piri,
gdje kô mramor stoje sanjarski fakiri,
tamo duša moja iza duge tmine
tražila je svjetla blagost sa visine.

(Str. 59.)